

Evolució de la formació dels estudis en farmàcia

L'ensenyament universitari sempre ha anat acompanyat de les necessitats de les professions. En concret, en el cas de Farmàcia, com a professionals de la salut la formació ha estat en constant evolució, amb una acceleració important en les últimes dècades. Aquesta tendència continuarà tenint en compte l'impacte que tenen els ràpids progressos de la recerca en el camp de la biomedicina i tecnologia i en la prevenció i tractament de les malalties.

Si mirem com a punt de partida els 125 anys del Col·legi de Farmacèutics de Barcelona, ens adonem que els canvis han estat graduals, però molt notables, arribant a una situació actual en la qual es poden percebre noves tendències derivades, com he indicat prèviament, de les necessitats de l'exercici professional i també de valuoses innovacions de les metodologies docents.

Al llarg del segle XIX, la farmàcia com a professió va començar a prendre forma a Espanya. Les farmàcies es centraven principalment en la preparació i dispensació de medicaments i com a conseqüència, la formació dels farmacèutics es basava en l'aprenentatge pràctic i l'adquisició d'habilitats específiques. Precisament en la segona part d'aquest segle és quan es van establir les primeres Facultats de Farmàcia a l'Estat espanyol i els primers plans d'estudis tenint com a centre el farmacèutic com a expert en el medicament. En aquests plans d'estudis es comptava amb assignatures com la Física, Química, Mineralogia i Botànica.

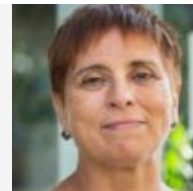
A partir de la primera meitat del segle XX, es va veure la necessitat de regular la professió farmacèutica i establir normes

més específiques. Paral·lelament, es van anar introduint noves assignatures als plans d'estudi com la Microbiologia, Bromatologia i Bioquímica.

Durant les dècades de 1960 i 1970, es va produir un augment significatiu en la recerca farmacèutica i la producció de medicaments per part de la indústria farmacèutica. Aquesta expansió va portar a una major especialització i diversificació en la formació farmacèutica amb la creació de programes de Postgrau i Màster en diverses àrees farmacèutiques, com la indústria farmacèutica, farmacologia i la química farmacèutica.

En les dècades més recents, els estudis de farmàcia s'han adaptat a l'evolució de les necessitats de salut pública. S'ha posat un major èmfasi en la prestació de serveis farmacèutics clínics, com ara l'educació del pacient i la gestió de malalties cròniques. Això ha portat a modificacions en el currículum acadèmic i una major col·laboració amb altres professionals de la salut.

Avui en dia, els estudis de farmàcia a Espanya estan influïts per les tendències actuals en la farmacoteràpia, la recerca farmacèutica i la tecnologia en el món de la salut. Els farmacèutics juguen un paper essencial en l'atenció sanitària i estan involucrats en la prevenció, el tractament i la gestió de malalties. Al mateix temps, també cal tenir en compte la tasca del farmacèutic en la recerca biomèdica i la constant introducció de noves tecnologies. Per aquesta raó, actualment les Facultats de Farmàcia treballen constantment en l'actualització dels programes formatius amb la inclusió de matèries com per exemple la farmacogenòmica,

Conxita Mestres Miralles

Degana Facultat de Ciències de la Salut
Blanquerna.

Universitat Ramon Llull.

Paraules clau:
Grau en Farmàcia
Docència
Universitat
Plans d'estudis

farmacoeconomia reguladora o nous sistemes d'alliberament de fàrmacs, així com el paper i l'ús de les tecnologies en les diferents àrees de la professió. Es preveu que la farmàcia continuï evolucionant a mesura que les necessitats de salut canviïn i la tecnologia continuï avançant.

Per tant, l'evolució dels estudis de farmàcia a Espanya en els últims 125 anys ha estat un procés fascinant que ha anat junt amb els canvis en la societat i la ciència. La professió farmacèutica ha passat de ser una activitat més artesanal a una disciplina altament regulada i centrada en l'atenció al pacient i la investigació.

Durant els anys que porto d'exercici professional, des que em vaig llicenciar, aquesta acceleració de canvis i nous tractaments en el camp de la farmàcia ha estat molt intens i això comporta que cal traslladar tot aquest coneixement als futurs professionals.

Al mateix temps, el desenvolupament d'estudis universitaris també ha tingut importants canvis a escala metodològica. Les Universitats i en concret les Facultats de Farmàcia han anat aplicant aquests canvis a través de diferents estratègies.

Un punt central, sempre són els Plans d'Estudi amb les corresponents matèries i els seus continguts. Això implica no només l'actualització dels temes dins de les diferents assignatures, sinó també les matèries en si a impartir. Avui en dia, com he indicat abans, són necessàries matèries com la farmacogenòmica o l'atenció farmacèutica, que no es plantejaven fa 40 anys. Aquesta evolució de les matèries necessàries fa complicat l'encaix de tots els coneixements de pregrau a impartir perquè no sobrepassin els 300 ECTS del Grau actual a la Comunitat Europea. Cal valorar molt quines matèries ja no són tan necessàries a fi de reduir el seu pes en el Grau i per donar pas a les noves. Aquest aspecte es pot abordar determinant quins són els coneixements i competències que cal que tinguin indubtablement un acabat de graduar i quines poden ser objecte de formació postgraduada. Els Màsters i altres estudis de postgrau han de permetre

assolir coneixements ja més centrats en l'exercici d'àrees concretes de la professió, així com els estudis de Doctorat i l'Especialització.

Un altre aspecte que ha canviat i està canviant significativament, en tot l'ensenyament universitari, és l'enfocament més pràctic en la docència, que en part ve influït pels canvis generacionals en els estudiants. Les hores de classes magistrals van disminuint, donant pas a altres estratègies i metodologies docents. Com a exemples notables les classes en grups més reduïts i seminaris on es treballa en la resolució de problemes i casos permeten treballar habilitats en l'estudiant que van més enllà dels coneixements tècnics.

En els últims anys s'ha afegit les simulacions amb actors o pacients simulats que han permès abordar la pràctica d'habilitats com la comunicació amb el pacient i altres professionals, representant un punt d'inflexió molt important en la preparació dels futurs farmacèutics i farmacèutiques.

Algunes d'aquestes transformacions han vingut de la mà de la Directiva Europea de la Declaració de Bolonya de l'any 1999. Un dels canvis més rellevants, derivats d'aquest Pla, han estat les Pràctiques Tutelades en Farmàcia Comunitària i Farmàcia Hospitalària. Per primera vegada, els pregraduats estan en contacte amb la professió de forma directa. La presència d'aquestes pràctiques va derivar en un estudi dels continguts dels Plans d'Estudi existents i la necessitat de noves metodologies docents, com he apuntat anteriorment, com poden ser les simulacions.

Un aspecte també a destacar en el camp de la docència per a la preparació dels futurs professionals ha estat la implementació de l'educació basada en competències. Ha estat un repte important per a les Universitats, ja que representa un model bast en les necessitats dels professionals en la preparació dels futurs farmacèutics. Per tant, els serveis a prestar per part del farmacèutic determinen les competències a assolir durant els estudis,

tant de Grau com de Postgrau. L'aprenentatge basat en competències s'ha complementat en els últims anys amb l'Avaluació de Competències Objectives i Estructurades (ACOE), per poder valorar l'assoliment competencial per part dels estudiants. Aquesta avaluació es realitza observant l'actuació dels alumnes davant unes situacions clíniques simulades, anomenades estacions. Es reproduïxen diferents escenaris de pràctica professional. Es fa una valoració de les diferents competències relacionades amb cada estació i que s'han definit prèviament. A part d'avaluar competències relacionades amb coneixements més tècnics, aquest tipus d'avaluació permet avaluar altres aspectes com habilitats toves, com la comunicació amb el pacient. El treball d'aquestes habilitats durant el Grau és un aspecte fonamental en la relació amb els pacients i també amb la relació i col·laboració amb altres professionals, en un moment on l'atenció centrada en la persona i el treball interprofessional ja s'han consolidat i continuaran sent cada cop més necessaris en el futur.

Per concloure, el Grau en Farmàcia han tingut una evolució paral·lela amb la professió i ens ha portat a uns estudis molt complets i amb matèries molt diverses que donen un gran enriquiment a la formació de les persones que esdevenen farmacèutics i farmacèutiques. La combinació de les assignatures més tradicionals relacionades amb la producció i dispensació de medicaments s'han anat enriquint, però també estan entrant noves matèries derivades de la recerca i la tecnologia. Tot acompanyat d'aspectes formatius dels futurs professionals com a persones amb la combinació de l'ensenyament per competències i la inclusió d'habilitats toves. Tot aquest conjunt, a més a més amb noves aproximacions en la docència que permet una major participació de l'estudiant en el seu aprenentatge i una visió totalment orientada a la pràctica professional. ■

